

Ярослав Мисак

У 79-му номері часопису «Слово» мова йшла про феномен еміграції, а саме тих українців, які вирішили назавжди змінити країну проживання. Сьогодні ж ми проаналізуємо еміграцію, але в іншому її різновиді, а саме трудову, тих людей, які тимчасово покинули рідне помешкання і перетнули кордон у пошуках праці.

Статистика. Мабуть, ми не помилимося, якщо зважимося припустити, що на сьогодні проблема трудової міграції торкається чи не кожної української родини. Не хочеться наводити тут якусь статистику, оскільки відомо, що кількість наших громадян, які працюють за кордоном, є доволі високою. Статистичні дослідження вказують різні цифри.

Причини еміграції. Якщо ж говорити про мотиви такої закордонної праці, то більшість, звісно, вкаже на економічно-політичні чи професійні чинники: велика різниця у рівні заробітної плати в Україні і за кордоном, відсутність перспектив розвитку і професійної реалізації, нестабільна політична та економічна ситуація, військовий конфлікт... Але насправді, якщо глибше вникнути у питання заробітчанства, то в багатьох випадках гроші чи кар'єра не є на першому місці. Часто люди просто тікають не від жебрацтва, а від проблем, від того, що не бачать у своїй країні власного достойного майбутнього, почуваються кинутими напризволяще. Виїжджають, бо не змогли все терпіти, не бачать шляхів розв'язки, відчувають свою непотрібність, бояться ще більших труднощів. Є ще й такі, які уникають призову до армії. Мінімізують ризики. Однак приглушення чи уникання наших негараздів не означає їх вирішення. Наша фізична відсутність може ще більше завдати школи та кривди. Це не рішення людини як особи.

Виправданою здається ситуація, коли людина свідомо обирає рішення про заробітчанство зваживши всі ризики, заручившись підтримкою рідних, проаналізувавши

можливі варіанти праці на рідній землі. З розумінням сприймається виїзд на роботу через нагальні потреби, сезонні роботи, або коли сім'я їде разом. Похвально, коли працівники їдуть на закордонне стажування, підвищення своїх професійних навичок, здобуття нового досвіду..

Негативні наслідки. Але все ж таки навіть попри виправдану ціль – прагнення кращого добробуту, матеріального становища, фінансової забезпеченості – українці, на жаль, стикаються із трагічними наслідками заробітків. Сучасна трудова міграція породила конфлікт цінностей в родинному середовищі. Парадоксально, але найперше і найбільше страждають ті, хто заробляв тяжкою працею гроші, а також ті, заради кого ці гроші зароблялись. Це завжди трагедія «по обидва боки кордону».

- Заробітчани. Будучи далеко від своїх рідних, вони починають відчувати свою самотність, а ще провину за те, що покинули сім'ю. До психологічних проблем призводить також перебування у середовищі забезпечених громадян в позиції працівника, який отримує менші гроші, але водночас важко працює. А наш працелюбний народ часто себе не береже. намагаючись більше заробити. Українці беруть напружений режим роботи і менше вихідних, часто недосипають та недоїдають, живуть в нелюдських умовах, всіляко намагаючись заощадити на всьому. До цього додаються часто зневажливе ставлення роботодавців, призирилість чужих людей, підступність власних співгромадян...Тільки одним заробітчанами відомо, на що їм доводилося йти і що витерпіти заради тих заробітків, які вже не приносять ні щастя, ні впевненості у завтрашньому дні, лише душевне спустошення.Усе це накладає непоправний відбиток на людину.

Що довше людина перебуває за кордоном, то складнішим для неї є шлях додому. Вона не хоче повертатися на Батьківщину або приїжджає сюди на один-два місяці і повертається назад на чужину, тому що тут її не розуміють і вона себе погано почуває .Після приїзду додому її чекає не менш складна адаптація, ніж колись за кордоном.

- Подружжя. Зазнають болю також подружжя і діти. Новітня трудова міграція ставить багато викликів, серед них чільне місце посідають ті, які пов'язані зі збереженням цілісності сімей. Сучасна сім'я переживає кризовий стан: значна кількість розлучень, знецінюється сімейне життя, однією із першочергових причин чого якраз і є виїзд одного із сім'ї на роботу за кордон. Унаслідок цього зростає кількість неповних та дисфункційних сімей, що негативно позначається на виконанні сім'єю основних функцій – репродуктивної та виховної. Оскільки в більшій мірі на роботу виїжджають жінки, то ще одним з наслідків міграційних процесів є трансформація рольових структур, коли жінка в українських сім'ях перебирає на себе функцію «годувальника родини», що не може не

позначитися на стосунках з дітьми та чоловіком, які здебільшого «відчужуються». Значна частина родинного життя залишається поза увагою жінки. Сильне перевантаження жінок викликає постійну втому, веде до послаблення емоційно-психологічних зв'язків та взаємопорозуміння у подружжі, а потім і до розриву подружніх відносин.

- Діти. А діти залишаються без батьківської уваги та тепла в критичні періоди дорослішання. Саме від батьків отримують перші життєві установки, вони стають початковим взірцем для наслідування, розвивають їх духовний світ. Виховна функція сім'ї в цьому випадку деформована і діти, які зростають в них, більш схильні до асоціальної поведінки, їм важче орієнтуватись у майбутньому та створити повну життєздатну сім'ю. Психологи та науковці навіть придумали спеціальний термін, який окреслює такий стан речей. Дітей заробітчан відносять до «соціальних сиріт», тобто дітей, які фактично стали сиротами при живих батьках. А важко зароблені гроші відучують їх самих працювати і можуть призвести до зменшення ролі батьківського авторитету в родині і повну втрату зв'язку поколінь. Відбувається перетворення мігрантів на засіб отримання грошей. Усі ці наслідки в українському суспільстві називають «постеміграційний синдром».

Багато із вищеперелічених проблем трудової міграції є зображені у прекрасному українському фільмі «Гніздо горлиці» (2016). Він до болю яскраво змальовує історію однієї українки, яка вирушила до сонячної Італії у пошуках гідного забезпечення власної сім'ї. Що із цього вийшло та який меседж хотіли передати режисери, ви можете поглянути особисто. Радо рекомендую до перегляду цей фільм, зважаючи навіть на його численні аншлаги у багатьох містах та негативні відгуки кінокритиків.

Погляд Церкви. Ця стаття не має на меті засудити заробітчан чи боротися з явищем заробітчанства, бо воно є неминучим. Не можна розглядати заробітчанство однозначно – в площині позитиву чи негативу. Ніхто не заперечує, що трудова міграція рятує сім'ї від матеріального зубожіння, сприяє розвитку нових трудових навичок, впровадженню нових технологій у виробництві та сфері послуг, вливає потужний капітал в економіку України. Хочеться радше звернути увагу громадськості на важку долю такого вибору.

Церква як Мати не може ігнорувати того, що непокоїть її синів та дочок. Адже кожен заробітчанин є живою особою зі своїми переживаннями та власною життєвою історією. Церква завжди хоче попередити дітей про ту чи іншу небезпеку, супроводжувати їх у непростий час. Тому наші храми є завжди там, де і наші вірні. Будучи навіть далеко від свого дому, кожен грекокатолик може знайти рідну Церкву. Це надзвичайно просто зробити за допомогою Інтерактивної карти УГКЦ. Часто саме наші храми ще й стають

національно-культурними центрами, де збираються всі земляки. Також духовенство намагається допомогти у подоланні різних криз, коли наші співвітчизники повернуться додому. В рамках душпастирської та соціальної опіки мігрантів і членів їх родин Комісія у справах мігрантів відкрила навчальний центр «Одна родина», який у нашій Самбірсько-Дрогобицькій єпархії діє при Благодійному фонді «Карітас». Тут можна отримати консультації родинознавця, психолога, юриста, медика або душпастиря.

У кожного заробітчанина своя історія, свої страхи та переживання, комусь довелось заплатити значно більше, ніж заробити. Тому вкрай необхідно пам'ятати, що життя та здоров'я нашого суспільства вимірюється не лише цифрами грошових переказів. Скалічені та зруйновані життя мільйонів людей— ось страшна ціна, яку часто платять родини заробітчан.

Ярослав МИСАК, Ціна заробітків // СЛОВО №3 (83), вересень-листопад 2020